

BETWEEN TWO COUNTRIES

POLISH PROFESSIONALS FORUM • NOWA SERIA PRAKTYCZNYCH SPOTKAŃ

Between **Two Countries**

PODSUMOWANIE PIERWSZEGO SPOTKANIA

Testamenty, dziedziczenie i roszczenia w sprawach Polska–Wielka Brytania

25 sierpnia 2026 • wydarzenie online

CEL WYDARZENIA

Praktyczne wprowadzenie do kwestii prawnych, które pojawiają się, gdy rodzina, majątek lub roszczenie łączy Polskę i Wielką Brytanię. Szczególny nacisk położono na testamenty, dziedziczenie, planowanie na wypadek utraty zdolności do podejmowania decyzji oraz roszczenia odszkodowawcze.

Nasi eksperci: Konrad Wiater • Anna Ziarkowska • Izabela Wosiak

Organizator: Anna M. Ruszel, Polish Professionals Forum | Partner: Polish Association Aberdeen

Materiał ma charakter informacyjny i edukacyjny. Nie stanowi indywidualnej porady prawnej ani podatkowej.

Cel i zakres spotkania

Spotkanie było pierwszym wydarzeniem z cyklu „Between Two Countries”, poświęconego praktycznym zagadnieniom wynikającym z życia, posiadania majątku oraz funkcjonowania rodzin pomiędzy Polską a Wielką Brytanią.

Głównym tematem pierwszego spotkania były testamenty, dziedziczenie oraz roszczenia związane ze szkoda na osobie, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji transgranicznych.

Po Brexicie część spraw dotyczących osób mieszkających w Wielkiej Brytanii, a posiadających rodzinę lub majątek w Polsce, stała się bardziej złożona. Celem wydarzenia było przede wszystkim zwrócenie uwagi na najważniejsze problemy oraz wskazanie obszarów, w których warto odpowiednio wcześniej uporządkować swoją sytuację prawną.

Eksperci

Adw. Konrad Wiater – polski prawnik, który przedstawił podstawowe zagadnienia polskiego prawa spadkowego i testamentowego;

mec. Anna Ziarkowska – adwokat w Polsce oraz solicitor i notariusz w Szkocji, która omówiła dziedziczenie ustawowe, testamenty i planowanie spadkowe w prawie szkockim;

mec. Izabela Wosiak – Senior Associate Solicitor, Irwin Mitchell Scotland – przedstawiła zagadnienia dotyczące roszczeń z tytułu uszczerbku na zdrowiu, wypadków, zaniedbań medycznych oraz wpływu powrotu do Polski na możliwość prowadzenia roszczenia.

1. Polskie prawo spadkowe – Konrad Wiater

Konrad Wiater przedstawił podstawowe zasady polskiego prawa spadkowego, szczególnie istotne dla Polaków mieszkających w Wielkiej Brytanii oraz osób, których majątek lub rodzina znajdują się w obu krajach.

Dziedziczenie testamentowe i ustawowe

Jednym z podstawowych rozróżnień jest dziedziczenie:

- na podstawie testamentu, gdy osoba zmarła pozostawiła ważny testament określający sposób rozdysponowania majątku;
- na podstawie ustawy, gdy testament nie został sporządzony lub nie może wywołać skutków prawnych.

W przypadku braku testamentu to przepisy prawa określają, kto jest uprawniony do dziedziczenia.

Testament

Podczas prezentacji omówiono różne formy testamentu, w tym testament własnoręczny oraz testament sporządzany przy udziale notariusza.

Zwrócono uwagę na znaczenie prawidłowego przygotowania testamentu i dokumentacji. Jest to szczególnie ważne w sytuacjach transgranicznych, gdy dana osoba mieszka w jednym państwie, a część jej majątku znajduje się w drugim.

Zachowek

Konrad Wiater omówił również instytucję zachowku, której znaczenie pojawia się m.in. w sytuacji, gdy osoba należąca do określonego kręgu najbliższych została pominięta przy dziedziczeniu.

Oznacza to, że samo sporządzenie testamentu nie zawsze całkowicie eliminuje możliwość wystąpienia przez określonych członków rodziny z roszczeniami dotyczącymi spadku.

Przyjęcie i odrzucenie spadku

W czasie spotkania poruszono również kwestie związane z:

- przyjęciem spadku;
- odrzuceniem spadku;
- formalnościami, których należy dopełnić po śmierci osoby pozostawiającej majątek.

W sprawach obejmujących Polskę i Wielką Brytanię istotne może być również odpowiednie przygotowanie dokumentów. W czasie dyskusji wskazano m.in., że polskie dokumenty wykorzystywane w brytyjskich postępowaniach mogą wymagać odpowiedniego tłumaczenia.

Sprawy transgraniczne

Szczególną uwagę zwrócono na sytuacje, w których:

- spadkodawca mieszkał w Wielkiej Brytanii, ale posiadał majątek w Polsce;
- członkowie rodziny mieszkają w różnych krajach;
- istnieje majątek lub zobowiązania w obu państwach;
- konieczne jest posługiwanie się dokumentami wydanymi w jednej jurysdykcji przed organami drugiego państwa.

W takich przypadkach ustalenie odpowiedniego prawa, procedury oraz właściwych dokumentów może wymagać analizy indywidualnej sytuacji.

2. Dziedziczenie ustawowe i testamenty w Szkocji – Anna Ziarkowska

Anna Ziarkowska podkreśliła, że jednym z najważniejszych problemów dla rodzin nie jest sama śmierć bliskiej osoby, lecz brak wcześniej podjętych i jasno udokumentowanych decyzji.

W przypadku rodzin i majątku rozdzielonych pomiędzy Polskę i Wielką Brytanię sytuacja może dodatkowo angażować dwa różne systemy prawne. Brak odpowiedniego planu zwiększa ryzyko konfliktów, kosztów oraz opóźnień.

Testament a dziedziczenie ustawowe

Testament oraz dziedziczenie ustawowe stanowią dwa różne sposoby określenia, co stanie się z majątkiem po śmierci.

W przypadku testamentu osoba sama określa m.in.:

- kto ma dziedziczyć;
- w jakiej części;
- kto będzie wykonywać testament;
- w jaki sposób mają zostać zabezpieczone dzieci.

Jeżeli testamentu nie ma, o kolejności dziedziczenia i prawach osób bliskich decydują przepisy prawa, a nie nieformalne ustalenia rodzinne.

CEL TESTAMENTU

Nie tylko „kto co otrzyma”, ale również kto będzie odpowiedzialny za przeprowadzenie formalności po śmierci.

Co można uregulować w szkockim testamencie?

- wskazać executora, czyli osobę odpowiedzialną za przeprowadzenie formalności spadkowych;
- wskazać spadkobierców (beneficiaries);
- ustanowić konkretne legaty;
- wskazać opiekunów (guardians) dla małoletnich dzieci;
- zawrzeć postanowienia dotyczące trustów dla dzieci lub osób wymagających szczególnej ochrony;
- określić sposób podziału majątku;
- ograniczyć ryzyko późniejszego konfliktu rodzinnego.

Ochrona najbliższych – Legal Rights i Prior Rights

Prawo szkockie przewiduje określone formy ochrony członków najbliższej rodziny. Dlatego nawet istnienie testamentu nie musi oznaczać całkowitej swobody w pozbawieniu określonych osób praw do spadku. Małżonek lub partner cywilny oraz dzieci mogą posiadać ustawowe roszczenia wobec części majątku.

Podkreślono również, że Legal Rights i Prior Rights nie są tym samym pojęciem, dlatego przy planowaniu testamentu należy analizować zarówno sytuację rodzinną, jak i strukturę majątku.

Co dzieje się, gdy nie ma testamentu?

W przypadku dziedziczenia ustawowego prawo określa kolejność osób uprawnionych do dziedziczenia. Prezentacja wskazywała kolejno:

1. małżonka lub partnera cywilnego;
2. dzieci;
3. rodziców i rodzeństwo;

4. dziadków;
5. ciotki, wujów i ich potomków;
6. dalszych krewnych.

Jeżeli odpowiednich krewnych nie ma, majątek może ostatecznie przyspać państwu.

Partner życiowy nie jest traktowany tak samo jak małżonek

Jednym z ważniejszych praktycznych zagadnień jest sytuacja osób pozostających w związkach nieformalnych. Cohabitant nie dziedziczy automatycznie w taki sam sposób jak małżonek lub partner cywilny.

W określonych sytuacjach konieczne może być dochodzenie roszczenia przed sądem, co wiąże się z czasem, kosztami i koniecznością przedstawienia odpowiednich dowodów.

Wspólne życie samo w sobie nie oznacza więc pełnej ochrony spadkowej. Partner może znaleźć się w trudnej sytuacji dotyczącej domu, dostępu do informacji lub wpływu na formalności po śmierci drugiej osoby.

WNIOSEK

W związkach nieformalnych szczególnego znaczenia nabierają testament oraz odpowiednio przygotowany Power of Attorney.

Najczęstsze problemy w praktyce

- brak testamentu i założenie, że „rodzina się dogada”;
- nieaktualny testament, np. po zawarciu małżeństwa, rozwodzie, narodzinach dzieci, zakupie nieruchomości lub śmierci executora;
- korzystanie z przypadkowego wzoru testamentu z internetu lub AI;
- brak odpowiedniego zabezpieczenia partnera życiowego;
- brak Power of Attorney.

3. Power of Attorney – zabezpieczenie za życia

Anna Ziarkowska wyjaśniła również znaczenie Power of Attorney (PoA). Power of Attorney nie jest testamentem. Testament reguluje kwestie dotyczące sytuacji po śmierci, natomiast PoA służy do określenia, kto może podejmować określone decyzje lub zajmować się sprawami danej osoby za jej życia.

Continuing Power of Attorney

- finanse;
- rachunki;
- nieruchomości;
- majątek.

Welfare Power of Attorney

- opieka;
- zdrowie;
- miejsce zamieszkania;
- inne decyzje osobiste.

Combined Power of Attorney

Może łączyć oba powyższe zakresy uprawnień. Dokument musi zostać zarejestrowany w Office of the Public Guardian.

WAŻNE

Samo bycie małżonkiem, partnerem lub dzieckiem danej osoby nie oznacza automatycznego prawa do zarządzania jej sprawami w przypadku utraty przez nią zdolności do podejmowania decyzji.

4. Sprawy Polska–UK – dlaczego wymagają dodatkowego planowania?

Przy majątku znajdującym się w dwóch krajach nie wystarczy analizować sytuacji wyłącznie z punktu widzenia jednego systemu prawnego. Należy wziąć pod uwagę między innymi:

Majątek: nieruchomości, konta bankowe, udziały, inwestycje i długi.

Dokumenty: testament szkocki, testament polski, tłumaczenia oraz – w zależności od sytuacji – inne formalności związane z użyciem dokumentów za granicą.

Wykonawcy testamentu: executora w Szkocji oraz praktyczne kwestie dotyczące osoby kontaktowej lub działań koniecznych w Polsce.

Rodzina: małżonek, dzieci, partner, osoby z poprzednich związków i osoby zależne.

Podatki i formalności: terminy, banki, procedura Confirmation, postępowania sądowe oraz obowiązki podatkowe.

PRAKTYCZNA ZASADA

Dobrym punktem wyjścia jest przygotowanie mapy majątku i sytuacji rodzinnej, a dopiero następnie podjęcie decyzji dotyczącej właściwych dokumentów.

5. Roszczenia z tytułu uszczerbku na zdrowiu a powrót do Polski – Izabela Wosiak

Izabela Wosiak, Senior Associate Solicitor w Irwin Mitchell Scotland, omówiła roszczenia z tytułu szkód na osobie oraz sytuacje, w których powrót do Polski może wpływać na praktyczne prowadzenie sprawy.

Podkreślono, że sam fakt zaistnienia wypadku nie oznacza automatycznie prawa do odszkodowania. Co do zasady należy rozważyć cztery elementy:

- 1. Duty of care – obowiązek dochowania należytej staranności:** ktoś miał obowiązek działać w sposób rozsądny i bezpieczny;
- 2. Negligence – zaniedbanie:** działanie lub zaniechanie było poniżej wymaganego standardu;
- 3. Causation – związek przyczynowy:** naruszenie spowodowało lub istotnie przyczyniło się do szkody;
- 4. Loss – strata:** np. uraz, ból, utracony dochód, koszty leczenia lub opieki.

Rodzaje spraw

- wypadki drogowe;
- wypadki przy pracy;
- wypadki w miejscach publicznych;
- zaniedbania medyczne;
- wypadki podczas wakacji i podróży;
- obrażenia odniesione w wyniku przestępstwa;
- wypadki śmiertelne.

Terminy przedawnienia

Jednym z najważniejszych elementów sprawy jest ustalenie właściwego terminu. W prezentacji wskazano m.in.:

- 3 lata – jako zasadniczy termin w przypadku zdarzeń w Szkocji i określonych innych roszczeń;
- 2 lata – w określonych sprawach związanych z transportem lotniczym;
- 2 lata – w określonych sprawach dotyczących przewozu pasażerów statkiem;
- 2 lata – jako standardowy termin dotyczący wniosków do Criminal Injuries Compensation Authority;
- w przypadku osób małoletnich w Szkocji trzyletni termin rozpoczyna się od 16. urodzin.

UWAGA

Termin zależy od rodzaju roszczenia i okoliczności konkretnej sprawy, dlatego nie należy odkładać uzyskania specjalistycznej porady.

6. Jak ustalić prawo właściwe?

W sprawach transgranicznych jednym z pierwszych pytań jest: prawo którego państwa znajduje zastosowanie?

Podstawową kwestią jest miejsce, w którym doszło do bezpośredniej szkody. Co do zasady może mieć zastosowanie prawo państwa, w którym nastąpił wypadek i powstała szkoda.

Przykładowo, jeżeli wypadek wydarzył się w Niemczech, zasadniczo rozpatrywane może być prawo niemieckie, nawet jeśli osoba poszkodowana mieszka w Polsce lub Szkocji.

Znaczenie mogą mieć jednak również inne okoliczności, w szczególności:

- wspólne miejsce zwykłego pobytu sprawcy i poszkodowanego;
- istnienie wyraźnie ściślejszego związku sprawy z innym państwem.

Dlatego w sprawach międzynarodowych samo miejsce wypadku nie zawsze daje pełną odpowiedź na pytanie, jakie prawo będzie zastosowane i gdzie najlepiej prowadzić sprawę.

7. Wypadki drogowe po Brexicie

Brexit zmienił część zasad dotyczących możliwości prowadzenia roszczeń przed sądami brytyjskimi. Przed Brexitem regulacje unijne ułatwiały osobie poszkodowanej pozwanie zagranicznego ubezpieczyciela w sądzie państwa swojego miejsca zamieszkania.

Po Brexicie nie wszystkie wcześniejsze regulacje unijne obowiązują w Wielkiej Brytanii i poszkodowany nie ma już automatycznie takiej samej możliwości pozywania zagranicznego ubezpieczyciela przed sądem brytyjskim.

W PRAKTYCE

Konieczne jest dokładne ustalenie zarówno właściwego prawa, jak i właściwego sądu.

8. Wypadek przy pracy za granicą

W przypadku pracownika wykonującego pracę poza Wielką Brytanią miejsce samego wypadku nie musi automatycznie przesądzać o tym, gdzie można prowadzić sprawę.

Znaczenie mogą mieć m.in.:

- miejsce siedziby pracodawcy;
- państwo, w którym pracownik zwykle wykonuje pracę;
- ostatnie miejsce zwykłego wykonywania pracy;
- miejsce przedsiębiorstwa, które zatrudniło pracownika.

Dlatego sytuacja polskiego pracownika mieszkającego w Szkocji, zatrudnionego przez szkocką firmę i czasowo wysłanego do pracy w innym państwie wymaga analizy kilku różnych czynników.

9. Wypadki podczas wakacji – Package Holidays

Osobną kategorię stanowią wypadki podczas zorganizowanych wyjazdów. Package Holiday może obejmować co najmniej dwie różne usługi dotyczące tego samego wyjazdu, np. lot oraz hotel kupione jako jeden pakiet.

W określonych przypadkach może to pozwolić na prowadzenie roszczenia przeciwko organizatorowi w Szkocji, zamiast bezpośredniego pozywania hotelu lub innego podmiotu działającego za granicą.

Nadal konieczne będzie jednak wykazanie, że doszło do niewłaściwego wykonania usługi, które spowodowało uraz i szkodę.

10. Zaniedbanie medyczne

W sprawach dotyczących zaniedbania medycznego samo stwierdzenie, że popełniono błąd, nie wystarcza. Należy m.in. wykazać:

- że leczenie odbiegało od standardu, którego można rozsądnie oczekiwać od odpowiedzialnego i kompetentnego specjalisty;
- że zaniedbanie miało wpływ na wynik leczenia i spowodowało szkodę.

KLUCZOWY ELEMENT

W takich sprawach szczególne znaczenie ma niezależna opinia odpowiedniego eksperta medycznego.

11. Wypadek śmiertelny – kto może mieć roszczenie?

W przypadku śmierci osoby poszkodowanej istotną rolę może pełnić executor, który reprezentuje majątek zmarłego i może dochodzić roszczeń należących do zmarłego lub jego spadku.

Prezentacja wskazywała również na określone kategorie osób bliskich, w tym m.in.:

- małżonka;
- partnera cywilnego;
- osobę pozostającą ze zmarłym we wspólnym pożyciu;
- dzieci, pasierbów i wnuki;
- rodziców, rodziców przybranych oraz dziadków;
- rodzeństwo;
- w określonych sytuacjach osobę traktowaną przez zmarłego jak członek najbliższej rodziny.

12. Powrót do Polski w trakcie prowadzenia roszczenia

NAJWAŻNIEJSZE

Powrót do Polski nie oznacza automatycznie zakończenia możliwości prowadzenia roszczenia.

Przed wyjazdem warto jednak zgromadzić odpowiednią dokumentację, ponieważ brak dowodów może później znacząco utrudnić prowadzenie sprawy. Należy w szczególności zachować:

- dane kontaktowe świadków;
- dokumentację leczenia;
- skierowania;
- dokumentację rehabilitacji;
- recepty;
- dokumenty dotyczące zarobków, np. payslips, P60, P45 lub self-assessment;
- rachunki związane z leczeniem, podróżami, pomocą i specjalistycznym sprzętem.

Ostatecznie najważniejsze jest ustalenie rozwiązania leżącego w interesie konkretnego klienta, z uwzględnieniem m.in. tego:

- gdzie realnie można prowadzić postępowanie;
- jakie prawo będzie miało zastosowanie;
- czy potrzebny będzie zagraniczny prawnik lub ekspert;
- jakie mogą być koszty i możliwości wykonania orzeczenia;
- jakie będą przyszłe potrzeby osoby poszkodowanej.

13. Dyskusja i pytania uczestników

W części dyskusyjnej poruszono także szersze zagadnienia związane z życiem pomiędzy Polską a Wielką Brytanią. Rozmawiano m.in. o:

- dziedziczeniu majątku znajdującego się w obu krajach;
- kwestiach podatkowych związanych ze spadkiem;
- sytuacji małoletnich spadkobierców;
- trustach i innych sposobach zabezpieczenia majątku;
- testamentach;
- Power of Attorney;
- kosztach sporządzania i rejestrowania dokumentów;
- potrzebie planowania sytuacji rodzinnej i majątkowej jeszcze za życia.

W dyskusji pojawił się również temat podatków dotyczących transgranicznego dziedziczenia oraz możliwość zorganizowania w przyszłości osobnego spotkania poświęconego szerzej tym zagadnieniom.

Najważniejsze praktyczne wnioski ze spotkania

Życie pomiędzy Polską a Wielką Brytanią powoduje, że kwestie prawne dotyczące rodziny, majątku, dziedziczenia czy odszkodowań mogą obejmować więcej niż jeden system prawny.

- sporządzić listę majątku znajdującego się w Polsce i Wielkiej Brytanii;
- sprawdzić, czy posiadany testament odpowiada aktualnej sytuacji rodzinnej i majątkowej;
- zastanów się, kto powinien pełnić funkcję executora;
- odpowiednio zabezpiecz partnera, szczególnie w związku nieformalnym;
- pomyśl o sytuacji małoletnich dzieci;
- rozważ przygotowanie odpowiedniego Power of Attorney;
- przechowuj dokumentację w sposób pozwalający rodzinie łatwo ją odnaleźć;
- w przypadku roszczenia odszkodowawczego należy pilnować terminów i gromadzić dowody;
- przed przeprowadzką z Wielkiej Brytanii do Polski należy zabezpieczyć dokumentację związaną z prowadzoną sprawą;
- przy sprawach obejmujących dwa państwa należy uzyskać odpowiednią poradę dotyczącą konkretnej sytuacji.

GŁÓWNE PRZESŁANIE

Wcześniejsze uporządkowanie spraw prawnych i dokumentów może oszczędzić rodzinie wielu problemów, kosztów i sporów w przyszłości.